

Gastcolumn

■ Alex van de Kerkhof

Drs A.J.M. van de Kerkhof is clustermanager talen bij Cito in Arnhem en is lid van de redactie van EXAMENS.
E-mail: Alex.vandekerkhof@cito.nl

Er is er een jarig

Pieter Waterdrinker signaleert in zijn recent verschenen autobiografische vertelling *Tsjajkovskistraat 40* - met veel bizarre verhalen over de tumultueuze Russische geschiedenis van de afgelopen honderd jaar - de volgende wetmatigheid: geschiedenis herhaalt zich niet, geschiedenis rijmt. Rijmen, zo is het eigenlijk ook met de geschiedenis van het Nederlandse onderwijs: een ogenschijnlijk zich steeds weer herhalende golfbeweging van terugkerende vernieuwingsideeën, maar dan toch steeds nét weer wat anders. Het idee van Aleid Truijens uit de *Volkskrant* van zaterdag 24 februari 2018 om leerlingen tot hun zestiende bij elkaar te houden, rijmt bijvoorbeeld op de middenschoolexperimenten uit de jaren tachtig en negentig. Haar idee oogt echter anders dan het idee van toen, omdat het is ingebed in een andere context: de pogingen van de huidige minister Slob weerstand te bieden tegen onheuse negatieve etikettering en ouders meer positieve gevoelens te laten hebben bij een keuze voor het vmbo.

Wie de geschiedenis van het binnenkort jarige Cito overziet, ziet dat Cito rijmt op Cito. Cito probeert al de tijd van zijn vijftigjarige bestaan al een instituut te zijn waar het beginsel van eerlijke, gelijkwaardige en transparante toetsing voorop staat. Was het professor A. D. de Groot indertijd vooral te doen om objectieve meetinstrumenten, hij zou zich vermoedelijk goed herkennen in het met een nieuwe slogan recent aangescherpte imago-profiel: *Gelijke kansen voor iedereen*. Met de golfbeweging van de tijd heeft ook Cito van doen gehad met wisselende onderwijspolitieke bewegingen en met fluctuaties in de maatschappelijke waardering. De 'Citotoets', bijvoorbeeld, die naar de geest van De Groot onafhankelijke meting beoogde ten dienste van een effectieve schoolkeuzeadviesing, heeft een andere plaats gekregen en is opgegaan in een markt met verschillende aanbieders. Een ander voorbeeld: het voortbestaan van een centraal examen voor elk schoolvak afzonderlijk heeft, gelet op actuele discussies over de inrichting van het onderwijs, en in weerwil van een beproefde traditie, voor veel betrokkenen een zekere evidentie verloren. Curriculum.nu, een grote, landelijke vernieuwingsoperatie, zal leren hoe de nieuwste, op de toekomst geënte onderwijsvisie, praktisch vertaald moet worden en wat dat betekent voor modern meten en weten. Vermoedelijk komt daar veel innovatie bij kijken, met aandacht voor minder makkelijk meetbare, maar wel merkbare vaardigheden, met nieuwe, op de toekomst toegesneden kennisdomeinen en leerinhouden in een nieuwe samenhang, met eigentijdse formatieve maar ook summatieve toetsen.

Gelijke kansen voor iedereen, een enkeling doet er besmeukt over. Individuen verschillen nu eenmaal in aanleg en intelligentie. De portee van dit beginsel is echter dat geen enkel individu op voorhand hoeft onder te doen voor een ander, dat eenieder zich maximaal moet kunnen ontplooiën, zonder beletsel van vooringenomenheid, vooroordeel of verkeerde diagnosticering. Wie gelijk getalenteerd en gemotiveerd is, moet onbelemmerd gelijke ontwikkelingsmogelijkheden krijgen. Maar niet alles is maakbaar. Het satirische tv-programma *De luizenmoeder* heeft op de schoolpleinen tot discussie geleid over de etikettering van de jongste lezers met 'zonnetje', 'sterretje', 'maantje' en 'raketje'. 'J/M Ouders' ziet in etikettering nu juist ook een pedagogisch hulpmiddel om kinderen om te leren gaan met verschillen.

Pieter Waterdrinkers' ouders bestierden een hotel aan de Nederlandse kust. Dat was dagelijks sappelen en ploeteren. De jonge Pieter ging naar een middelbare school, die vooral ook bezocht werd door leerlingen uit zeer welgestelde, hogere milieus. Vanwege de broodwinning van zijn ouders kreeg Pieter door zijn medeleerlingen schamper het etiket 'kapitalist' opgeplakt en heel erg op zijn gemak voelen deed ie zich tussen alle bevoorrechten niet. Wie wil weten hoe het Waterdrinker, die op latere leeftijd wonderlijk genoeg door weer anderen schamper voor 'communist' werd uitgemaakt, uiteindelijk in Moskou en Sint Petersburg vergaat, moet natuurlijk zelf het boek lezen, maar zoveel is zeker: van een negatieve etikettering, een negatieve framing, wordt niemand gelukkig. De betekenis van objectieve meetinstrumenten als tegenwicht tegen al te particuliere opvattingen en negatieve omgevingsfactoren mag daarom niet worden onderschat. ■